

บทที่ 6

บทสรุป

แนวความคิดของคนในสังคมไทย เดิมผูกพันอยู่กับความเชื่อในระบบไตรภูมิเกี่ยวกับกาลเวลา ทางโลกพุทธศาสนา ซาดิก่อน ซาดิหน้า ส่งผลให้มนุษย์เชื่อมั่นในเรื่องบุญกุศล และการเวียนว่ายตายเกิด ระบบความคิดแบบไตรภูมิกลายเป็นเครื่องมือบังคับชีวิตทางปฏิบัติและจริยธรรมของคนในสังคม ต่อมากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการรับรู้แบบก้าวหน้าได้เกิดขึ้นในสังคมรัตนโกสินทร์ อันเป็นผลมาจากกระบวนการการปรับเปลี่ยนภายในสังคมเอง และอิทธิพลจากภายนอกสังคม ส่งผลให้เกิดความสงสัยในระบบความคิดแบบดั้งเดิม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ปรากฏร่องรอยให้เห็นได้ในสมัยรัตนโกสินทร์ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดทางด้านเวลา ที่เริ่มให้ความสนใจในเวลาปรากฏขึ้นจริงในโลกปัจจุบัน อันสามารถรับรู้และประเมินได้ด้วยความสามารถของมนุษย์

เวลาที่เกิดขึ้นใหม่ ปรากฏจากความหมายของซาดิก่อน ซาดิหน้า แม้จะเป็นระยะเวลาที่ห่างไกล ย้อนไปในอดีต ก็เป็นเวลาของมนุษย์โลก ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่าหากเวลาที่มองย้อนกลับไปเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงแล้ว คนในสังคมปัจจุบันสามารถมองกลับไปสู่ออดีตแห่งสังคมของตนหรือไม่ ความเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ก่อให้เกิด สำนักในอดีต ของคนในสังคมขึ้น โดยเฉพาะในสมัยรัตนโกสินทร์ สำนักในอดีตแห่งการอยู่ร่วมรวมกันในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มชนชั้นนำ ก่อให้เกิดการมองอดีตแห่งสังคมของตนในหลายลักษณะ ในบางครั้งมีการใช้อดีตที่ผ่านมาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อปัจจุบันด้วย

สำนักในอดีตดังกล่าวมีพัฒนาการเรื่อยมาจากสมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 4 เราสามารถพบเห็นความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สำนักในเรื่องรัฐ สำนักในเรื่องกษัตริย์ สำนักในเรื่องราชวงศ์ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสำนักแห่งการมีเอกลักษณ์ทางสังคมร่วมกัน และพัฒนาไปเป็นประวัติศาสตร์ชาติ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเกิดการก่อตัวของรัฐชาติแบบใหม่ ที่รัฐมีอาณาเขตเชิงดินแดนปรากฏอยู่จริงบนภูมิศาสตร์โลก โดยมีขอบเขตที่แน่นอน นอกจากนี้ การพยายามปรับปรุงประเทศไปสู่ความทันสมัย ส่งผลให้เกิดกระบวนการการก่อตัวของประวัติศาสตร์ชาติขึ้น ซึ่งประวัติศาสตร์ชาติในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ มีรากฐานมาจาก การเกิดสำนักในอดีต ในสมัยรัตนโกสินทร์ ศูนย์กลางแห่งการอธิบายผลแห่งปรากฏการณ์ของประวัติศาสตร์ชาติ ได้เคลื่อนย้ายจากเดิมที่มุ่งความสำคัญอยู่ที่กษัตริย์ ในฐานะขององค์อธิปัตย์ของรัฐ แต่เมื่อรัฐสมัยใหม่ก่อตัวขึ้น ความสำคัญของประโยชน์ทั้งมวลถูกอธิบายให้กับชาติ พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะผู้นำแห่ง "พันธกิจ" ที่ทุกคนมีต่อชาติ และต้องร่วมมือกันในการสร้างชาติบ้านเมืองให้เจริญ

มีความเปลี่ยนแปลงมากมายในกระบวนการก่อเกิดประวัติศาสตร์ชาติ และการปรับเปลี่ยนโครงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับยุคสมัยและอิทธิพลต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์ชาติยัง

คงผูกพันอยู่กับอำนาจรัฐ และมีความพยายามในหลายลักษณะที่จะผลักดันให้ประวัติศาสตร์ชาติเข้าสู่การรับรู้ของสังคมระดับล่าง แม้จะเกิดปัญหาเกี่ยวกับโครงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา นับเป็นประวัติศาสตร์กระแสหลักที่มีอิทธิพลและบทบาทในการกำหนดบริบททางประวัติศาสตร์เรื่อยมา

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดความพยายามในการ “สร้างชาติ” ให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ การให้ความสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติ ยิ่งทวีความเข้มข้นในการตอบต่อความเจริญทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ความเป็นชาติไทยกลายเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การภาคภูมิใจ อันเนื่องมาจากมีประวัติศาสตร์ชาติอันเกรียงไกร นับเป็นกระบวนการการปรับเปลี่ยนของโครงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติในอีกลักษณะหนึ่ง

ช่วงระยะเวลาในทศวรรษที่ 2470 ประวัติศาสตร์ชาติที่เน้นความเป็นชาตินิยมปรากฏขึ้นและขยายตัวอย่างกว้างขวางยิ่งกว่ายุคก่อน ปรากฏการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีพัฒนาการควบคู่ไปกับกระบวนการแสวงหาความรู้ ซึ่งส่งผลให้อิทธิพลจากตะวันตกเข้ามามีบทบาทในการกำหนดโครงเรื่องทางประวัติศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะเรื่องถิ่นฐานดั้งเดิมของชนชาติไทย และแนวความคิดดังกล่าวได้รับการตอบสนองด้วยดีจากบรรดานักประวัติศาสตร์ผู้ต้องการอธิบายความยิ่งใหญ่ของชนชาติไทย ด้วยความรู้สึกชาตินิยม

ประวัติศาสตร์ชาตินับแต่ก่อนกำเนิดขึ้นมา ได้ถูกกำหนดให้ทำหน้าที่รับใช้อำนาจรัฐมาตลอดทุกยุคทุกสมัย ความจำเป็นในบางครั้งทำให้บุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่กำหนดประวัติศาสตร์ชาติ พยายามปรับเปลี่ยนโครงเรื่อง และอธิบายสัมพันธภาพแห่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ จึงอาจกล่าวได้ว่า พัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทยได้ปรากฏอิทธิพลในการกำหนดโครงเรื่องอันเกิดจากปัจจัยต่างๆ ซึ่งทำให้ประวัติศาสตร์ชาติมีหน้าที่ผูกพันอยู่กับอำนาจรัฐเรื่อยมา และการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติเป็นสิ่งซึ่งจะช่วยให้ความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ได้ดีขึ้น